

Preek van ds. T. de Haan op 11 maart 2018

Lezingen: 2 koningen 4, 42 – 44 en Johannes 6, 1 – 15

Gemeente van Jezus Christus, zusters en broeders,

Eigenlijk hoef ik hier volgens mij niet over de moraal van 'delen' te beginnen. En als iemand weet hoe je je eigen dorp moet delen met gasten, dan bent u het wel. Het toeristenseizoen staat voor de deur. Hoewel de toeristen voor u misschien tegen wil en dank komen. Wie weet is het ook een bron van inkomsten.

Over inkomsten gesproken:

We leven in een tijd van hele andere wonderbare spijzigingen. Topsalarissen, bestuurders met een inkomen van anderhalf miljoen, dat nog eens verdubbeld moet worden. Vijf broden en twee vissen zijn om te lachen. Of het nieuws uit Brussel: Riante regelingen voorspiegelen aan mensen, zodat ze je een bepaalde post zullen kiezen. Stel u voor dat straks uw beroepingscommissie een kandidaat kiest, omdat hij of zij hen een plaatsje in de hemel heeft beloofd. De hemel is de plek waar gedeeld wordt, het is niet de top van de piramide waar iedereen naar toe over elkaar heen klimt. Dat is eerder de hel.

Laten we deze twee verhalen dus hier vanmorgen eens anders lezen.

Allereerst, mag het duidelijk zijn, dat het verhaal van de wonderbare spijziging bij Johannes, klaarblijkelijk verwijst naar het verhaal uit Koningen over de profeet Elisa. Wij kennen meestal het laatste, maar vaak niet deze eerste.

Toch heeft dat voor de joodse lezers van Johannes, heel duidelijk moeten maken: Deze Jezus, moet je zien in de lijn van de profeten uit het Oude Testament. Zoals Elisa, zo ook Jezus.

En wat valt op bij de wonderbare spijziging bij Elisa: de twintig broden zijn gebakken van het graan van de nieuwe oogst. De voedszaamheid is een voorbode van de toekomst. En Elisa heeft daarin een groot vertrouwen. Dit is wat hij gelooft. Twintig broden zullen genoeg zijn voor 100 mensen.

Da's ook raar he? Niet zomaar 100 mensen, maar profeten in dit geval.

Stelt u het zich eens voor: 100 profeten bij elkaar. Hoe zag dat er uit? Wie waren dat eigenlijk? Was het een soort profeten-conferentie? Waar zouden ze het over gehad hebben? En wie waren die profeten dan? Wij kennen er nog maar een stuk of tien. Zou 't symbolisch bedoeld zijn?

We weten 't niet. Hebben het met het verhaal te doen dat ons tot vandaag is doorgegeven.

Nog een belangrijk verschil, waar dit verhaal over Elisa in het bijbelboek koningen dus met het nieuwe graan naar de toekomst wijst, leven wij als lezers al in die toekomst. 2800 jaar later. Zoveel meer verder dan Elisa ooit had kunnen kijken of denken. Vanuit zijn perspectief was zelfs Jezus' tijd al 8 eeuwen in de toekomst.

Toch gelooft Elisa in de kracht van die nieuwe oogst. En in onze bijbel, Gods woord, is die nieuwe oogst, het nieuwe testament geworden. Het blijde nieuws. De nieuwe oogst is nog

veel meer en beter geworden dan Elisa al geloofde. Dat bevestigt Johannes. Want wat blijkt: had Elisa 20 broden voor 100, Jezus heeft er maar 5, en twee vissen voor 5000! Deze wonderbare spijziging is van een andere orde. De getallen maken het ons duidelijk. En we leven in een tijd waarin getallen er toe doen.

Metten is weten.

Behalve bij wonderen, zoals deze! Daar gaat het metten is weten niet op. Een wonder is namelijk een heel subjectief ding. Wij mensen bepalen zelf wat wij een wonder vinden. Daarin gaan kinderen ons voor. Een zon die opkomt, is welbeschouwd een wonder. Voor ons vanzelfsprekend, maar dat is welbeschouwd een vorm van afstomping. De rationaliteit en de wetenschap, hebben ons afgestompt voor de wonderen om ons heen. Daarom kunnen we wel een WK schaatsen op een zonnige lentedag buiten houden, maar we zullen nooit de zon kunnen laten opkomen.

Wat wonderen zijn, dat bepalen wij dus zelf. En kinderen kunnen het beter dan wij. Maar ook op een tweede manier, is deze wonderbare spijziging een subjectief gebeuren: want wie bepaalt of je 'genoeg' gegeten hebt? In beide verhalen hebben de 'eters' 'genoeg'! En daar draait het uiteindelijk om.

Ook hier weten kinderen dat veel beter dan volwassenen. Mijn dochter van drie en een half doet het soms dagen prima op vier hapjes macaroni zonder saus. Ook een soort wonderbare spijziging...

Even zonder gekheid: De maatstaf van het wonder is in deze twee verhalen hetzelfde: de mensen hebben genoeg. We zouden zeggen: ze zijn verzadigd. Zo gemakkelijk leggen we in onze eeuw het accent op kwantiteit en hoeveelheid. En hoe het eten zich vermeerderde. Alsof het accent in dit verhaal zou liggen op de hoeveelheid brood. Terwijl de enige factor die er echt toe doet heel menselijk is en subjectief: 100 mensen hebben genoeg. 5000 mensen hebben genoeg. Ik heb genoeg.

Het is bij uitstek de evangelist Johannes die hier oog voor heeft: Even voor onze lezing, in Johannes 4 staat immers het verhaal van de ontmoeting met de Samaritaanse vrouw, waar Jezus zegt: *"¹³Iedereen die dit water drinkt zal weer dorst krijgen," zei Jezus, ¹⁴maar wie het water drinkt dat ik hem geef, zal nooit meer dorst krijgen. Het water dat ik geef, zal in hem een bron worden waaruit water opwelt dat eeuwig leven geeft."*

Precies hier gaat het om. Wat daar over water gezegd wordt, en het levende water, is precies was hier met het brood en de vissen gebeurt: het verzadigt.

En dat mag in onze tijd meer dan ooit een wonder genoemd worden. Want we hebben niet genoeg. Van niks. Tekort is ons uitgangspunt, terwijl we zoveel consumeren dat we niet weten waar we het afval en de verpakkingen moeten laten.

Sleutelwoord als het gaat om hoe ons land er voor staat is: consumentenvertrouwen. Of wij als consumenten ons geld wel durven uitgeven. En als we veel vertrouwen hebben in de economie, dan durven we ook geld uit te geven. De overheid moedigt ons letterlijk aan om

te consumeren. Alleen mogen we dan weer niet in de schulden raken. Kortom: we moeten uitgeven wat we kunnen.

Zo gezegd, is het voor onze economie heel bedreigend als we zouden zeggen dat we 'genoeg' hebben. Als de twee miljoen leden van de PKN zouden zeggen dat ze 'genoeg' hebben - primaire levensbehoeften even buiten de beschouwing gelaten - vervalt er een hele grote afzetmarkt.

En wil je ergens een 'markt' voor creëren, dan doe je dat door eerst behoefte te kweken. We moeten als mensen eerst het 'tekort' krijgen aangepraat. Tandpasta is een mooi voorbeeld: eerst wordt de behoefte aan witte tanden gecreëerd, door niet-witte tanden als probleem te gaan zien.

Vervolgens is de noodzaak geboren om dit probleem op te lossen: koop tandpasta. En dan maar hopen dat je tanden wit worden.

De marktwerking voedt ons voortdurend met honger. Naar meer, naar beter. Dát zijn de verhalen die we nu met elkaar delen. 100 mensen met honger, 5000 mensen met honger, 17 miljoen mensen met honger.

Wanneer hebben we genoeg?

De vraag die wij aan moeten durven is: wie zijn we nog als we genoeg hebben?

Als we niet meer hoeven kopen? Als ons huis niet groter hoeft? Onze auto niet nieuwer? Onze computer niet langzaam meer is? Als we genoeg vrienden hebben? Genoeg liefde?

De verhalen van vanmorgen vertellen ons: wij zijn het zélf die weten wanneer we genoeg hebben. En we hebben genoeg, als we vertrouwen hebben. Maar dan geen consumentenvertrouwen, maar geloofsvertrouwen: Dat we zullen delen met elkaar, wat we hebben. Dat we gedragen zullen worden in tegenspoed, en zullen steunen in voorspoed. Als 5000 mensen bij elkaar zijn, en er is nauwelijks eten, maar toch breekt de paniek niet uit: dan geloven mensen dat er genoeg zal zijn, dan geloven ze in elkaar, dan is er vertrouwen, en dan zál het genoeg zijn. Daar kan geen bedrijfsbonus tegenop. Want dit is ware rijkdom. Dit zijn de goudstaven die tussen ons mensen in liggen, als we zeggen: jij eerst.

Concreter, en misschien klinkt het humoristisch, maar waarom zou het ondenkbaar zijn dat we met liefde belasting betalen? Uit trots op het feit dat we bijdragen aan onze samenleving. Waarom hebben we toch zo vaak het gevoel dat wat we aan de gemeenschap bijdragen, ten koste gaat van ons individu.

Of ben ik de enige die daar last van heeft? Kan zijn hoor. Ik preek ook tegen mezelf.

Dus zeg laat ik dit dan ook maar persoonlijk belijden: ik wil daar van af. Ik wil in de eerste plaats 'mens' zijn, niet 'consument'. Mens die mag delen, en mens die te delen heeft. Mens die als Elisa vertrouwt in de nieuwe oogst. Omdat alles wat we denken te hebben, ons eigenlijk gegeven is. Tot aan het leven toe.

We delen nota bene de lucht die we inademen.

We delen de grondstoffen van de aarde, maar zullen oorlog voeren om het laatste drinkwater, of de laatste olie. Ongelovig als we zijn, zullen we het ons willen toe-eigenen ten

koste van anderen. Dat is de ellende waarin we ons bevinden.

De wonderbare spijziging is het simpele verhaal van de verlossing van deze ellende uit geloof. Dat het ons ook vandaag dankbaar mag stemmen. Want het ligt voor het grijpen. We hebben meer dan genoeg, als we durven delen.

Amen